

Windunie 20 jaar vooruitkijkend

DOOR TITIA VAN LEEUWEN EN FRANK LENZMANN

Windunie, de coöperatie van agrariërs die samen duurzame energie ontwikkelen, en dat in toenemende mate ook samen met burgers doen, is al twintig jaar in beweging. Wind & Zon gaat in gesprek met oprichter en algemeen directeur Axel Posthumus, tevens bestuurslid van Energie Samen.

Ons gesprek gaat over het ontstaan en toekomst van de Windunie. Over uitdagingen en kansen, samenwerking en participatie op lokaal niveau bij de ontwikkeling en exploitatie van duurzame energie in lokaal eigendom. Met een impact die landelijk is, maar ook over de landsgrenzen gaat. En over de belangrijkste leerpunten van afgelopen twintig jaar.

Axel Posthumus studeerde bedrijfskunde in Rotterdam en legde gelijk de link met de milieu- en energiehoek. Posthumus: “Het leuke van energie vind ik namelijk dat het ook gelijk over geld gaat. Ik raakte betrokken bij Energie Anders, dat ontstond uit verzet tegen kernenergie. Deze organisatie ontwikkelde zich geleidelijk tot een adviesbureau. Vervolgens ben ik naar het Energiebedrijf Amsterdam gegaan en werd daar coördinator van het Milieu Actie Plan van Amsterdam. De gemeente zag dat plan als een energiebesparingsplan.

“Projecten met alleen windturbines komen er steeds minder, het gaat steeds meer om systeemintegratie.”

Toen de fusie met NUON eraan kwam, ben ik daar weggegaan en in de energiesector gaan klussen. Daarbij kwam ik in contact met E-connection. Daarmee richtten we een bedrijfje op, waarmee we rond 2000 boeren gingen helpen met het opnieuw onderhandelen over hun stroomcontracten voor windmolens. Dat was in de periode dat de markt ging liberaliseren en de boeren hun stroom niet meer hoefden te verkopen aan het lokale energiebedrijf.

Op het moment dat die markt vrij werd, ben ik door het hele land boeren gaan adviseren over hun nieuwe stroomcontracten. Toen de boeren zagen aankomen dat de prijs voor de stroom steeds meer door grote bedrijven zou worden gedictieerd, bedachten ze dat ze door een coöperatie te gaan vormen, samenwerkende energieleveranciers konden worden.

We hebben vervolgens de statuten van Melkunie vertaald naar de Windunie. We startten met 50 boeren in Noord-Holland en die vroegen mij vervolgens of ik hun stroom wilde gaan verkopen. Dat ben ik gaan doen. We werden trendsetters voor de prijs van duurzame energie. En we bewezen dat je met samenwerken in groter verband successen kunt halen. Dat trok veel andere, ook ondernemende en vasthoudende boeren aan.

Daarop hebben we in 2010 *Windunie Development*, nu *Ontwikkeling en Realisatie*, opgericht, waarmee we grote projecten van de grond kregen. En leerden om niet alleen de directe burens, maar ook alle burgers in de dorpen en gemeenten te betrekken.

Niet alleen het ledenaantal van Windunie is de afgelopen jaren gegroeid tot op dit moment rond de 290, maar we zijn ook gegroeid in kennis en professionaliteit. Bovendien verandert ons ledenbestand: er sluiten steeds meer burgercoöperaties bij ons aan.”

Uitdaging: het proces rond energieprojecten samen doen

In de afgelopen 20 jaar heeft Windunie successen, maar ook uitdagingen en leerpunten gekend. Bijvoorbeeld bij het project De Drentse Monden en Oostermoer, waar Windunie vanaf het begin bij betrokken is. “We hebben daar samen geleerd hoe je het proces met elkaar moet doen: hoe je met elkaar omgaat, dat dat heel veel tijd nodig heeft, dat je direct en zo vroeg mogelijk met omwonenden in gesprek gaat, en daar de tijd voor neemt. Dat direct betrekken van de omgeving is nodig. Je hebt zeer zeker nodig dat vanuit de overheden een duidelijk en eenduidig geluid komt over nut en noodzaak van duurzame energie en over participatie van omwonenden. Zorgen voor participatie en een helder eenduidig geluid vanuit de overheden, dat zijn wat mij betreft de twee hoofdlerpunten vanuit De Drentse Monden en Oostermoer.

Wat nu hoop geeft is het gebeuren rond de Urgenda-uitspraak en de aanpak van de stikstofproblematiek. Als je duidelijke juridische uitspraken hebt, moet er wel wat gebeuren. Dan is men gebonden. De landelijke overheid zou duidelijker moeten zijn naar de toekomst, over dat er echt wat moet gebeuren met de energietransitie. Ik woon afwisselend in Duitsland en Nederland. Ik zie Merkel bijvoorbeeld wel een duidelijk standpunt innemen: die zorgt voor een energietransitiewet. De Engelsen doen dat ook, die hebben een wet voor de energietransitie. Dat geeft rust, want dan is er duidelijkheid.”

Wat zou je het nieuwe kabinet adviseren?

“Ze moeten de energietransitie als topprioriteit nemen en zeggen: wij gaan dat nu regelen, dat is ons hoofddoel. In het kielzog daarvan moeten ze dat op een manier gaan doen waarmee ze het vertrouwen van de burger in de politiek herstellen. Dat is nu hard nodig. Het kabinet moet de energietransitie als de kans zien om de burger echt goed te betrekken. Dat werkt door in alle andere situaties.”

Wat was spannend de afgelopen 20 jaar?

“Spannend is het ontwikkelen van duurzame energie op zich, want dat is risicovol. Het was ook een hele stap voor de ondernemende veelal agrarische Windunie-achterban om uiteindelijk

aan te sluiten bij de koepelorganisatie Energie Samen, die eerst vooral uit burgercoöperaties bestond. Die werden eerst niet zo serieus genomen. Het kostte veel tijd om de achterban ervan te overtuigen dat die burgercoöperaties echt wel weten waar ze het over hebben. Eigenlijk zijn alle projecten spannend en gaan ze moeizaam. Uiteindelijk vinden de mensen elkaar wel en ontstaan er goede samenwerkingen. Steeds op een andere manier en daar geniet ik elk project weer van. De uitdagingen zijn ambities, om steeds een goed stroomcontract te realiseren, je samen sterk te maken naar de energiesector en ook samen meer grootschalig te gaan ontwikkelen. Het lokaal afstemmen van vraag en aanbod is ook spannend.”

“Samen kom je verder, dat is waar het om gaat.”

Het SIRE project: lokaal vraag en aanbod afstemmen

Met het SIRE project ontwikkelt Energie Samen de aanpak waarbij vraag en aanbod op lokaal niveau direct aan elkaar gekoppeld worden. Niet alleen met elektriciteit, maar ook met warmte als heel belangrijk en uitdagend onderdeel van de energietransitie.

“Je moet de vraagkant betrekken en de vraag stellen hoe men de toekomst ziet als we over zoveel jaar geen beschikking meer hebben over voldoende energie. Als mensen dat zien en in hun eigen omgeving direct in hun energiebehoefte kunnen voorzien, dan wordt de energietransitie een heel ander verhaal. Dan wordt die windmolen meer eigen. Met die directe lokale koppeling van vraag en aanbod krijg je lokale verbondenheid, want dan voorziet die windturbine, dat zonnepark en die warmtebron direct in jouw vraag en je kunt er eigenaar van zijn.”

En over 20 jaar?

“Over 20 jaar verwacht ik dat Windunie er nog steeds is, maar anders. Dan gaat het minder om de opwektechnieken, zoals wind en zon op zich, maar om het concreet invullen van een lokale behoefte. Daar komt opslag bij, het directe leveren, waterstof, enzovoorts. Je moet openstaan voor die ontwikkelingen. Wij concentreren ons nu op het samengaan van wind en zon op één aansluiting en op opslag in batterijen en nieuwe energiesystemen.

Projecten met alleen windturbines komen er steeds minder, het gaat steeds meer om systeemintegratie. Daarbij ontstaat een heel andere businesscase. Want dan kan je de voor- en de nadelen van elke techniek op zich tegen elkaar wegstrepen. We kijken ook naar waterstof, al is dat naar verwachting pas na 2030 grootschalig en tot een renderende businesscase te maken.”

Wat vind je van de Regionale Energie Strategieën?

“In de kern is het de goede gedachte om het van onderaf en lokaal aan te pakken. Daar liggen ook kansen voor systeemintegratie. Tegelijkertijd zie je wel dat het daar weer een juridisch steekspel tussen overheden kan worden. De overheden laten maar beperkt anderen toe en dan zie je dat er eigenlijk niemand echt voor duurzame energieprojecten gaat staan.

Op zich is dat ook weer een kwestie van tijd. Wij gaan uiteindelijk gewoon naar de gemeenten om ze mee te krijgen en samen met de netbeheerders binnen en met de lokale omgeving aan de slag. Uiteindelijk is er wel een RES, maar het moet per gemeente in de gemeenteraad geregeld worden. Het Rijk moet er een zekere regie en druk op houden en moet zorgen voor het goede instrumentarium voor de gemeenten. Zie het Energieakkoord, dat ging ook allemaal heel moeizaam en kostte veel tijd, maar uiteindelijk gaat dat wel lukken.

Wat gaan jullie zelf doen als Windunie?

“Allereerst coöperatief blijven. Samen kom je verder, dat is waar het om gaat. Daarbij moet het ook renderen voor de organisatie en de medewerkers. De essentie vormt de lokale koppeling op alle vlakken van vraag en aanbod. Techniek is daarin volgend, de goede coalities zijn essentieel en veranderende juridische en financiële kaders zijn daarbij noodzakelijk.

Daarnaast bewegen we mee met de dynamische energiemarkt. Windunie houdt niet te lang vast aan eigen heilige huisjes, maar blijft vooruit kijken. Ook bijvoorbeeld naar de zee. Er bestaat al enige tijd een vereniging die de mogelijkheden zoekt om burgers en coöperaties bij windprojecten op zee te betrekken. Zulke ambities horen ook bij vooruit kijken.”

windunie